

Sygn. akt I C 994/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2013 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu I. Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Rafał Cieszyński

Protokolant Piotr Wojnarowski

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 stycznia 2013 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa J. M., K. D. i G. O.

przeciwko A. K. i E. G.

o zapłatę

- I. umarza postępowanie w części, to jest w zakresie cofniętego powództwa;
- II. oddala dalej idące powództwo;
- III. zasądza od powódki J. M. na rzecz pozwanej A. K. kwotę 2.405 zł tytułem kosztów procesu;
- IV. zasądza od powódki K. D. na rzecz pozwanej A. K. kwotę 2.405 zł tytułem kosztów procesu;
- V. zasądza od powódki G. O. na rzecz pozwanej A. K. kwotę 2.405 zł tytułem kosztów procesu;
- VI. zasądza od powódki J. M. na rzecz pozwanej E. G. kwotę 2.952 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego;
- VII. zasądza od powódki K. D. na rzecz pozwanej E. G. kwotę 2.952 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego;
- VIII. zasądza od powódki G. O. na rzecz pozwanej E. G. kwotę 2.952 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego;
- IX. obciąża Skarb Państwa opłatą od pozwu od uiszczenia której powódki zostały zwolnione.

Sygn. akt I C 994/11

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 08 września 2010 roku powódki J. M., K. D. i G. O. domagały się zasądzenia od pozwanej A. K. kwot po 80.000 zł dla każdej z powódek z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, a także kosztów procesu.

W uzasadnieniu swych żądań powódki podały, że w dniu (...)roku zmarła ich matka M. M., nie pozostawiając testamentu. W dniu 02 października 1998 roku została zawarta umowa darowizny na rzecz córki pozwanej, E. K., prawa własności lokalu mieszkalnego położonego we W.przy ul. (...), w którym za życia mieszkała M. M.. Matka powódek nie uczestniczyła w podpisywaniu tej umowy. Zdaniem powódek po śmierci spadkodawczyni należy im się zachówek w wysokości po 1/4 części wartości należącego do M. M.lokalu mieszkalnego przy ul. (...), wynoszącej 320.000 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwana A. K. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od każdej z powódek kosztów procesu, w tym każdorazowo opłaty skarbowej od pełnomocnictwa oraz kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł.

Pozwana zarzuciła, że powódki nie udowodniły wartości lokalu mieszkalnego przy ul. (...) we W.; lokal ten znajduje się w ponemieckiej ponad stuletniej kamienicy i w 1998 r. został wyceniony na 30.000 zł. Zarzuciła też, że w razie uznania powództwa za zasadne każdej z powódek przysługiwałaby połowa wartości udziału spadkowego, a więc kwota 40.000 zł. Nadto pozwana zarzuciła, że przy obliczeniu zachowku nie dolicza się do spadku dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku. Obdarowana przez M. M. jej wnuczka E. K. nie należy do grona spadkobierców po zmarłej. W efekcie wartość zachowku wynosi 0 zł. Pozwana zarzuciła również, że po jej stronie zachodzi brak legitymacji procesowej, albowiem roszczenie o zachówek przysługuje tylko w sytuacji, gdy uprawniony nie otrzymał należnego zachowku w postaci powołania do spadku, zaś powódki zostały powołane do spadku, tym samym brak jest podstaw do żądania od pozwanej uzupełnienia zachowku, gdy wartość spadku ograniczona jest wyłącznie do przedmiotów osobistych spadkodawczyni. Dodatkowo pozwana podniosła zarzut przedawnienia roszczenia.

Pismem procesowym z dnia 17 lutego 2012 roku powódki wniosły o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanej E. K. wskazując, że przeciwko niej jako obdarowanej przez spadkodawczynię mogą realizować swoje uprawnienia z tytułu zachowku.

Postanowieniem z dnia 27 lutego 2012 roku Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanej E. G..

W odpowiedzi na pozew pozwana E. G. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od każdej z powódek kosztów procesu, powtarzając argumentację zawartą w odpowiedzi na pozew A. K., w tym zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego pozwem.

Na rozprawie w dniu 21 stycznia 2013 roku powódki cofnęły pozew w zakresie kwot po 40.000 zł na rzecz każdej z nich, zaś pozwanej wyraziły zgodę na cofnięcie pozwu.

Na tej samej rozprawie pełnomocnik z urzędu pozwanej E. G. wniósł o przyznanie mu kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu oświadczając, że koszty te nie zostały do chwili obecnej opłacone.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódki J. M., K. D. i G. O. oraz pozwana A. K. są córkami spadkodawczyni M. M.. Pozwana E. G. jest wnuczką M. M., córką A. K..

/okoliczności bezsporne/

W dniu 02 października 1998 roku M. M. darowała na rzecz swojej wnuczki E. K. (noszącej później nazwisko K.-G.) lokal mieszkalny numer (...) położony we W. przy ul. (...) wraz z udziałem wynoszącym 5,2% w częściach wspólnych budynku oraz w prawie użytkowania wieczystego działki, na której budynek jest posadowiony. Jednocześnie obdarowana ustanowiła na rzecz darczyńcy bezpłatną i dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie korzystania z jednego z dwóch pokoi, kuchni łazienki. Wartość darowizny strony ustaliły na kwotę 30.000 zł.

/dowód: akt notarialny - umowa darowizny - k. 65/

M. M. zmarła w dniu (...) roku, będąc stanu wolnego.

/dowód: odpis skrócony aktu zgonu - k. 5/

Postanowieniem z dnia 17 marca 2008 roku Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia stwierdził, że spadek po M. M. na podstawie ustawy nabyły córki J. M., K. D., A. K. i G. O., każda w ¼ części wprost.

/dowód: postanowienie z 17.03.2008r. - k. 64/

W skład spadku po M. M. wchodziły przedmioty stanowiące wyposażenie mieszkania, mające niewielką wartość. Żadna ze spadkobierczyń nie otrzymała nic ze spadku.

/dowód: przesłuchanie powódki K. D. - elektroniczny protokół rozprawy z dnia 21.01.2013r., godz. 00:22:11-00:22:24; przesłuchanie powódki G. O. - elektroniczny protokół rozprawy z dnia 21.01.2013r., godz. 00:41:08-00:41:50; przesłuchanie powódki J. M. - elektroniczny protokół rozprawy z dnia 21.01.2013r., godz. 00:53:32-00:53:36, 00:54:50-00:54:57/

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Roszczenie o zapłatę zachowku znajduje podstawę prawną w przepisach art. 991 i następnych kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy. Osobom tym należą się w przypadku niezdolnych do pracy lub małoletnich 2/3, a w innych przypadkach 1/2 udziału spadkowego, któryby im przypadła przy dziedziczeniu ustawowym. Uprawnienie do zachowku po zmarłej M. M. przysługiwało każdej z powódek, a także pozwanej A. K., wszystkie bowiem były córkami spadkodawczyni.

Odnosząc się do powództwa skierowanego przeciwko A. K., należy wskazać na treść art. 991 § 2 k.c. stanowiącego, że jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysuguje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Roszczenie o zapłatę zachowku przysuguje także pomiędzy współspadkobiercami. W sytuacji gdy pozwana spadkobierczyni jest sama uprawniona do zachowku, zastosowanie znajduje art. 999 k.c., ograniczający odpowiedzialność spadkobiercy tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek. W związku z powyższym pozwana A. K. odpowiadałaby za zapłatę zachowku wobec współuprawnionych tylko wówczas, gdyby uzyskała od spadkodawczyni (w drodze darowizny, zapisu lub powołania do spadku) aktywa o wartości wyższej niż wartość zachowku należnego jej samej. W rozpoznawanej sprawie bezsporne było, że spadek po M. M. był pusty, ewentualnie w jego skład wchodziły niewielkiej wartości przedmioty wyposażenia mieszkania przy ul. (...) we W., zamieszkiwanego przez spadkodawczynię. Pozwana A. K. nie otrzymała nic ze spadku, zatem niezależnie od wartości lokalu mieszkalnego, który spadkodawczyni darowała swej wnuczce E. G., nie jest zobowiązana do zapłaty zachowku na rzecz powódek. Z tego względu powództwo przeciwko A. K. podlegało oddaleniu.

Roszczenie o zapłatę zachowku wobec drugiej z pozwanych, E. G., znajdowało uzasadnienie w treści art. 1000 § 1 k.c. stanowiącego, że jeżeli uprawniony nie może otrzymać należnego mu zachowku od spadkobiercy lub osoby, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny, może on żądać sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku. Darowizna nieruchomości (lokalu mieszkalnego przy ul. (...) we W. wraz z udziałem we współwłasności nieruchomości wspólnej i w częściach wspólnych budynku), uczyniona w 1998 r. przez M. M. na rzecz jej wnuczki E. G., podlegała z mocy art. 993 k.c. doliczeniu do spadku przy ustalaniu wysokości zachowku. Wbrew twierdzeniom pozwanych darowizna ta nie została dokonana przed więcej niż dziesięć laty licząc wstecz od otwarcia spadku (otwarcie spadku nastąpiło z chwilą śmierci spadkodawczyni, to jest w dniu 13 września 2007 roku), co uzasadniałoby niedoliczanie jej do spadku (art. 994 § 1 in fine k.c.). Przy zerowej czystej wartości spadku podstawę obliczenia zachowku na rzecz powódek stanowiłaby wyłącznie wartość darowizny otrzymanej od spadkodawczyni przez pozwaną E. G..

Powództwo przeciwko E. G. nie mogło jednak zostać uwzględnione z uwagi na zgłoszony przez tę pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia o zapłatę zachowku. Termin przedawnienia roszczenia powódek określa art. 1007 § 2 k.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz

niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 458). Jak stanowi art. 8 cytowanej ustawy, wydłużony pięcioletni termin przedawnienia stosuje się do roszczeń, o których mowa w art. 1007 k.c., powstałych przed dniem wejścia w życie tej ustawy (przed dniem 23 października 2011 roku) i w tym dniu jeszcze nie przedawnionych. Poprzednio obowiązujący przepis art. 1007 § 2 k.c. przewidywał trzyletni termin przedawnienia roszczeń przeciwko osobie obowiązanej do uzupełnienia zachowku z tytułu otrzymanej od spadkodawcy darowizny, liczony od otwarcia spadku. Roszczenie powódek przeciwko E. G. przedawniło się zatem w dniu 14 września 2010 roku (przed wejściem w życie nowelizacji wprowadzającej dłuższy termin przedawnienia), toteż w chwili wytoczenia przeciwko niej powództwa – wezwania jej do udziału w sprawie w charakterze pozwanej – było już przedawnione.

Na rozprawie w dniu 21 stycznia 2013 roku Sąd oddalił wniosek pełnomocnika powódki G. O. o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego na okoliczność wyceny lokalu mieszkalnego przy ul. (...) we W.. W myśl art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Wartość mieszkania miałyby znaczenie, gdyby roszczenie o zachówek zasługiwało na uwzględnienie co do zasady, ponieważ zaś roszczenie przeciwko E. G. uległo przedawnieniu, zaś A. K. z racji nieotrzymania należnego jej zachowku nie ponosi w ogóle odpowiedzialności za zapłatę zachowku na rzecz innych uprawnionych, wartość ta stanowi okoliczność nieistotną dla rozstrzygnięcia, tym samym wniosek dowodowy należało oddalić.

Ponieważ na rozprawie w dniu 21 stycznia 2013 roku wszystkie powódki cofnęły częściowo swoje żądania – co do kwot po 40.000 zł – Sąd po myśli art. 355 § 1 k.c. w punkcie I. sentencji wyroku umorzył postępowanie w tym zakresie, zaś z przyczyn przedstawionych wyżej w punkcie II. sentencji wyroku oddalił dalej idące powództwo.

Rozstrzygnięcia o kosztach procesu zawarte w punktach III.-VIII. sentencji wyroku Sąd wydał w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Powódki przegrały sprawę w całości – zarówno w zakresie, w którym postępowanie zostało umorzone, jak i co do oddalonego powództwa. Na koszty procesu przyznane w punktach III.-V. na rzecz pozwanej A. K. złożyło się wynagrodzenie jej pełnomocnika w wysokości 7.200 zł ustalone na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349, z późn. zmianami) oraz 17 zł opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa. Zgodnie z zasadą określoną w art. 105 § 1 zdanie 1 k.p.c. zwrot kosztów procesu na rzecz pozwanej A. K. został zasądzony od powódek w częściach równych, to jest po 2.405 zł od każdej z nich. Koszty procesu przyznane w punktach VI-VIII na rzecz pozwanej E. G. stanowiło wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu w wysokości 8.856 zł (w tym 1.656 zł podatku od towarów i usług), ustalone na podstawie § 2 ust. 3 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.). Koszty te również zostały zasądzony od powódek na rzecz pozwanej w częściach równych, to jest po 2.952 zł od każdej powódki. Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu podlegają w myśl ogólnych zasad rozliczeniu między stronami, a dopiero w razie wykazania przez pełnomocnika z urzędu bezskuteczności ich egzekucji sąd przyznaje pełnomocnikowi te koszty od Skarbu Państwa (§ 21 powołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz art. 122 k.p.c.). Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że każdej z pozwanych należał się zwrot kosztów zastępstwa procesowego w wysokości ich jednokrotności, bowiem pomimo występowania trzech osób po stronie przeciwnej mamy do czynienia z jedną sprawą, w której pełnomocnicy pozwanych świadczyli im pomoc prawną. Łączna wartość przedmiotu sporu wynosząca 240.000 zł, stanowiąca sumę roszczeń wszystkich powódek, uzasadnia opłatę za czynności adwokata lub radcy prawnego w kwocie 7.200 zł.

W związku ze zwolnieniem powódek od kosztów sądowych w całości koszty nieuiszczonej przez nie opłaty od pozwu ponosi Skarb Państwa, o czym Sąd orzekł w punkcie IX. sentencji wyroku.

zarządzenie:

1. odnotować;

2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć:

a) pełnomocnikowi powódki G. O.,

b) powódkom K. D. i J. M.,

c) pełnomocnikowi pozwanej A. K.;

3. kalendarz 14 dni.

22 lutego 2013 r.